

Širší souvislosti

Postmoderní epocha

Po druhé světové válce se začala měnit moderní epocha v postmoderní epochu. Pro moderní epochu byla charakteristická snaha o vytvoření obecných teorií, které by vysvětlovaly okolní svět. Úspěchy přírodních věd vedly k tomu, že se jejich metody začaly aplikovat i ve vědách společenských. Zejména v ekonomii pak vzniklo několik koherentních teorií, které pokryly to, co dnes nazýváme makroekonomií a mikroekonomií a které byly obecně přijímány a všude na světě více méně stejným způsobem, ale ne se stejným důrazem předávány z jedné generace ekonomů na druhou¹.

V postmoderní době se tyto teorie začínají fragmentovat. Vzhledem k rychlému vývoji okolního světa a vysoké propojenosti jeho součástí, i vzhledem k propojenosti různých oblastí myšlenkového světa se v rychlém tempu objevují nová vědní témata, velmi často na hranicích témat existujících. Tato témata se rozpracovávají v nových výzkumných programech, které k sobě přitahují lidské i materiální zdroje a snaží se uspět ve vědecké konkurenci².

Postmoderní situaci popsal ve stejnojmenné knize [Jean-Francois Lyotard](#). Je pro ni charakteristická decentralizace, ať už ve světě reálném či ve světě myšlenkovém³. Z několika hospodářských a politických center, která byla těžištěm moderního světa, došlo k rozptýlení do řady středisek ve světě postmoderním. Decentralizace v myšlenkovém světě ekonomie se projevuje jednak tím, že mizí hegemonie neoklasické syntézy a seriózně se zkoumají heterodoxní (tj. všechny ostatní) ekonomické teorie a také tím, že se vědní pole ekonomie tříští do témat, která se detailně zkoumají a jejichž výsledky se velmi obtížně syntetizují.

Dalším charakteristickým rysem postmoderní doby je komodifikace - vše se stává zbožím - umění, výzkum i láska. Souvisejícím tématem je konzumerismus, čili tendence k tomu, hledat

---

¹ Neoklasická ekonomie, Rakouská ekonomická škola, Marxismus, Neoklasická syntéza, Post-Keynesovská ekonomie

² Filozofie vědy zkoumá i strukturu vědy. Thomas Kuhn strukturuje vědu do vědních témat, Imre Lakatos do výzkumných programů.

³ Oddělení reálného a myšlenkového světa má v Evropě dlouhou tradici, začínající Platónem.

štěstí ve spotřebě. Z ekonomického hlediska jsou jak komodifikace tak konzumerismus pozitivní, protože pomáhají zvyšovat hrubý domácí produkt, který je hlavním ekonomickým ukazatelem hospodářského rozvoje. Hrubý domácí produkt na hlavu je pak hlavním ekonomickým ukazatelem životní úrovně. Činnosti, které kdysi zajišťovala rodina - např. stravování a výchova dětí - se přesunuly do sféry služeb, čili se komodifikovaly, a jejich výstupy se staly součástí hrubého domácího produktu. Vyrobene produkty a nabízené služby potřebují poptávku. Pokud by nebyla další a další spotřeba spojená se štěstím, čili neexistoval by konzumerismus, nebylo by možné mnohé vyrobené produkty a nabízené služby realizovat, snížil by se hrubý domácí produkt a došlo by k recesi.

Nástup informačních a komunikačních technologií zhruba od 90. let 20. století postmoderní situaci nikoliv změnil, ale modifikoval. Rozvinula se virtuální realita, která kopíruje reálnou realitu. Reálně existující sociální struktury - vlády, firmy, školy atd. - mají své webové prezentace a existují tedy i ve virtuálním světě. Ve virtuálním světě se vzdálenosti mezi sociálními strukturami zmenšují a je zde prostor a čas pro navázání mnoha vztahů, z nichž některé se mohou replikovat v reálném světě. Vznikají zde impulzy pro další postmoderní decentralizaci. Efekt na komodifikaci a konzumerismus je nejednoznačný. Existence platforem jako Uber či AirBnB umožňuje komodifikaci aktiv - aut a bytů - jejichž původním účelem byla osobní spotřeba. Na druhé straně: některé produkty - např. Wikipedie či open-source programy - vznikají mimo ekonomické organizace a bez obvyklé - tj. materiální - ekonomické motivace. Konkuroují tak běžně nabízenému zboží a službám - taxislužbám a hotelům - nevcházejí do hrubého domácího produktu, nejsou daněné a jsou „mimo systém“. Konzumerismus je podporován tím, že se transakční náklady nakupování snižují při přesouvání poptávky z kamenných obchodů do e-shopů. Na druhé straně; trávení části života ve virtuální realitě může přinášet pocit štěstí bez spotřeby jiných produktů než produktů informačních a komunikačních technologií.

Jaký je vztah modernismu a postmodernismu? Postmodernismus není negací modernismu, to bychom pouze stvořili další moderní koncepci. Postmodernismus spíše vyrůstá z modernismu nestejným vývojem reálných či myšlenkových struktur v globálním prostředí.

Dějiny ekonomického myšlení (link)

Pro pochopení současných proudů jak v reálném světě ekonomik, tak v myšlenkovém světě ekonomie je nutné se podívat se na minulý vývoj reálného světa a myšlenkového světa a uvědomit si, že vše je propojeno. Vývoj v reálných ekonomikách působí na rozvoj ekonomických teorií a vývoj ekonomických teorií působí na ekonomiky. Ekonomiky také reagují na změny prostředí, ve kterých jejich vývoj probíhá - např. na nové zeměpisné objevy či technologický rozvoj. Ekonomie také reaguje na změny myšlenkového prostředí, ve kterém její vývoj probíhá - např. na vývoj matematiky, filozofie či biologie.

Historie ekonomického myšlení je obvykle podávána tak, že se krátce shrne vývoj ekonomických aspektů morální filosofie do počátku novověku, tj. do konce 16. století. Pak následuje shrnutí vývoje do roku 1776 ve Velké Británii, Francii a případně v českých zemích do vlády Marie Terezie a Josefa II. V roce 1776 vyšla kniha Adama Smithe „Bohatství národů“, která je obvykle považována za mezník etabloující ekonomii jako samostatnou vědu, i když i nadále spojenou s morální filozofií, a zejména neustále spojenou s politickou vědou - proto se také používá název politická ekonomie.

Další etapa pokrývá rozvoj politické ekonomie do 70. let 19. století⁴, kdy proběhla tzv. marginalistická revoluce. Jejimi hlavními představiteli jsou Stanley Jevons ve Velké Británii, Karl Menger v Rakousku a Leon Walras ve Švýcarsku. Na rozdíl od klasické politické ekonomie, jejímž předmětem zkoumání byla tvorba bohatství ve výrobě, rozdělování produktu mezi tři hlavní třídy - kapitalisty, dělníky a vlastníky půdy, směna mezi ekonomickými agenty a spotřeba je neoklasická ekonomie, což je obvyklý název hlavního proudu ekonomie⁵ po marginalistické revoluci zaměřena na směnu. Na Karla Mengera navázala řada jeho žáků a vytvořila učení, které označujeme jako rakouskou ekonomickou školu. Rozvoj myšlenek Leona Walrase vedl k vytvoření teorie všeobecné rovnováhy, která se vzhledem k používanému pokročilému matematickému aparátu považuje za to nejvědecktější, co v ekonomii je.

Alfred Marshall ve druhé polovině 19. století provedl syntézu myšlenek klasických politických ekonomů a marginalistických koncepcí a jeho syntéza se stala hlavním proudem ekono-

---

⁴ Politická ekonomie v tomto období je nyní nazývána klasickou politickou ekonomii.

⁵ Jako hlavní proud ekonomického myšlení se označuje to ekonomické myšlení, které je obecně přijímáno, standardně se vyučuje a probíhá v něm většina výzkumu. Je to tedy sociologická kategorie a rozhodně neznamená, že myšlení mimo hlavní proud je bezcenné.

mického myšlení až do tzv. keynesiánské revoluce, za jejíž počátek obvykle považujeme rok 1936, kdy vyšla kniha Johna Maynarda Keynesa „Obecná teorie zaměstnanosti, úroku a peněz“. Na rozdíl od teorie všeobecné rovnováhy pracuje Marshall s dílčí rovnováhou, tj. rovnováhou na jednotlivých trzích a používá předpoklad „ceteris paribus“, tj. „jsou-li ostatní stejné“. To vede k matematicky mnohem jednodušší ekonomii než teorie všeobecné rovnováhy, což je jedním z důvodů toho, že je používána ve standardních učebnicích ekonomie.

Paralelně s neoklasickou ekonomikou se rozvíjela marxistická politická ekonomie, jejímž otcem je Karl Marx, který je obvykle řazen mezi klasické politické ekonomy. Marxistická politická ekonomie navazuje na klasiky silněji než neoklasická ekonomie, zkoumá především vztahy ve výrobě a rozdělování produktu mezi hlavní dvě třídy v kapitalistickém systému - kapitalisty a dělníky.

Metodologie⁶ neoklasické a marxistické ekonomie se podstatně liší. U neoklasické ekonomie přistupujeme ke zkoumání problémů z pozice metodologického individualismu. Zkoumáme, jak se akce individuálních ekonomických agentů - firem při výrobě a domácností ve spotřebě agregují do jevů, které v ekonomice pozorujeme. U marxistické ekonomie přistupujeme ke zkoumání problémů z pozice metodologického holismu, nevycházíme z individuálních aktérů, ale ze tříd.

Neoklasická ekonomie vycházela z předpokladu, že se trhy autonomně čistí, tj. že změna ceny vyrovná na trhu nabídku s poptávkou⁷. Ve 30. letech 20. století při tzv. Velké depresi byla dlouhodobě ve většině ekonomik velká nezaměstnanost, čili na trhu práce byla větší nabídka práce než poptávka po práci a vyrovnávací mechanismus přes cenu práce - mzdu - nefungoval. Vysvětlení poskytnuté J. M. Keynesem vychází z toho, že na makroekonomické úrovni - a nezaměstnanost je makroekonomický koncept - je hlavním faktorem určujícím zaměstnanost tzv. efektivní poptávka po práci, čili poptávka, kterou firmy projevují na základě odhadu budoucích prodejů a nákladů. Pro řešení nezaměstnanosti je nutné využít expanzivní fiskální politiku, je tedy nutný zásah vlády. Revolučnost Keynesova učení spočívá zejména v tom, že zpochybňuje

---

⁶ Metodologie, metodika a metoda: krásný příklad ovlivňování mezi jazyky. Před nástupem angličtiny po roce 1990 metodologie označovala zkoumání metod, metodika soubor metod pro vykonání určité komplikované akce - s tím, že akcí může být i získávání nových znalostí - a metoda pak způsob jak vykonat určitou konkrétní akci. V angličtině se používá „methodology“ pro označení jak metodologie tak metodiky a v češtině se postupně začalo slovo metodologie používat ve stejném významu jako v angličtině.

⁷ Marxistická politická ekonomie zde má jiný názor. Pro kapitalismus jsou charakteristické krize z nadvýroby: rozdělování národního důchodu mezi třídy je takové, že národní produkt není možné směnit na trhu zboží a služeb. Část produkce se tedy nerealizuje, cenový mechanismus úplně nefunguje, zvyšuje se nezaměstnanost, snižují investice.

bezproblémové automatické fungování ekonomického systému, tj. to, že se rovnováha na všech trzích nastolí autonomně, tj. jen jednáním soukromých ekonomických agentů - firem a spotřebitelů, bez zásahu vlády.

Po 2. světové válce byla řada Keynesových myšlenek vstřebána do neoklasické ekonomie, došlo k tzv. neoklasické syntéze. Ta se stala hlavním proudem ekonomického myšlení a postupně se rozvíjela. Mezi milníky patří dílo Milтона Friedmana, který zdůrazňoval monetární politiku a u fiskální politiky varoval před přílišnou mocí vlády. V makroekonomii dochází k postupným nástupům nové klasické ekonomie a teorie reálného hospodářského cyklu a nové keynesiánské ekonomie. Rozvíjí se teorie růstu a hospodářského rozvoje. V mikroekonomii se rozvíjí zkoumání strategických interakcí mezi ekonomickými agenty s využitím aparátu teorie her.

Mimo hlavní proud se rozvíjí tzv. Post-keynesiánská ekonomie. Vychází z těch částí díla J. M. Keynesa, které jsou spjaty zejména s konceptem tzv. fundamentální nejistoty. Fundamentálně nejistá situace je rozdílná od rizikové situace. U rizikové situace známe možné výsledky a jsme schopni jim přiřadit určité pravděpodobnosti. U fundamentálně nejisté situace buď neznáme první, nebo nejsme schopni druhého. V ekonomikách se agenti obvykle musí rozhodnout ve fundamentálně nejisté situaci. Firmy neznají, jaké nové technologie se v budoucnu objeví. Spotřebitelé si musí vybrat určitý výrobek a neví, jak rychle se stane morálně zastaralým.

I v těchto situacích se agenti chovají racionálně, jedná se ale o jiný typ racionality než s jakou se obvykle pracuje v neoklasické ekonomii. Hovoříme o tzv. procedurální racionalitě. V neoklasické ekonomii agenti v prostředí jistoty optimalizují svou účelovou funkci při existenci určitých omezení. Firmy maximalizují zisk při existenci technických omezení. Spotřebitelé maximalizují užitek při existenci rozpočtového omezení. Je vyvinutý matematický aparát, pomocí kterého agenti tyto úlohy řeší. Existují i matematické metody, které umožňují optimalizovat v prostředí rizika a maximalizovat v tomto případě tzv. očekávaný zisk či očekávaný užitek. Procedurální racionalita znamená, že se rozhodujeme podle určitých pravidel, nesnažíme se tedy optimalizovat v každé jednotlivé rozhodovací situaci. Pokud zpravidla nakupujeme výrobky určité značky, je racionální zůstat při této značce, dokud nás nezklame. Pokud členové naší sociální skupiny nakupují určité zboží či službu, dělejme to taky. Nehledejme nejlepší výrobek či službu, ale ten, který odpovídá parametrům, které si před výběrem stanovíme.

Současná Post-keynesiánská ekonomie je již uceleným systémem, který sice stojí mimo hlavní proud, ale v postmoderní situaci to není až tak velkým handicapem.

Rozhodování podle pravidel či norem - společensky uznaných pravidel - samozřejmě vyžaduje zkoumání pravidel a norem ve společenských strukturách. Z disciplín ekonomie se tomuto věnuje institucionální ekonomie. Ta původně vycházela z přirozeného pohledu na ekonomiku, při které je tato součástí celého společenského systému a pravidla či normy se vyvíjejí buď zvykově, nebo se vytvářejí v legislativě. Tzv. Nová institucionální ekonomie znamená určitou syntézu neoklasické ekonomie a institucionální ekonomie, při které se zkoumá vliv pravidel či norem na transakční náklady a přes ně na ekonomické jevy nebo to, jak optimalizační chování vede k vývoji určitých pravidel či norem.

Dalším uceleným systémem je Rakouská ekonomická škola. Ta je spjata s politickým liberalismem v původním významu, tj. s vírou v autonomní evoluci ekonomiky a s upozorňováním na nebezpečí vládních zásahů. Na rozdíl od teorie všeobecné rovnováhy, která nezapře mechanický (ve smyslu fyzikální disciplíny) pohled na ekonomický systém, chápou ekonomové rakouské školy ekonomický systém evolučně. Evolucí se vytváří spontánní řád. Ten neznamená všeobecnou rovnováhu ve smyslu vyrovnané nabídky a poptávky na všech trzích, ale to, že akce ekonomických aktérů jsou sladěny. Tento řád není možné zkonstruovat, pouze jednotliví aktéři mají znalosti - mnohdy implicitní - potřebné k racionální akci a jsou schopni se chovat podle lokálních pravidel - také mnohdy implicitních. Ekonomové rakouské školy také vždy patřili k nejtvrdějším kritikům socialismu, a to centralizovaného příkazového plánování, možností jeho konstrukce a souvisejícího politického totalitarismu.

Dochází také k rozvoji ekonomik spojených s určitou filozofickou či náboženskou tradicí. Všechny tyto ekonomie syntetizují poznatky některých výše zmíněných proudů ekonomického myšlení s lokálními institucemi, chápanými jako lokální sociální struktury či lokální pravidla či normy. Islámská ekonomie zkoumá islámské ekonomiky, ve kterých je jedním z institucionálních omezení nepřípustnost úroku. Na čínskou ekonomii mají vliv konfucianismus a marxismus. V reálných ekonomikách se rozvíjejí ekonomické systémy: státní kapitalismus v Rusku či Číně, islámské ekonomiky, tržní ekonomika evropského či amerického typu, indická ekonomika a jiné.

Co je ekonomie?

Ekonomii můžeme definovat různým způsobem. Intuitivní je definovat ji tak, že se jedná o vědní disciplínu z oblasti sociálních věd zkoumající vztahy ve výrobě, rozdělování, směně a spotřebě. Z ostatních sociálních věd ji můžeme vydělit třeba tak, že zkoumá ty vztahy, ve kterých hrají roli peníze. Klasická politická ekonomie byla takto definována s tím, že hlavním cílem je vysvětlit proces zvyšování bohatství národů, ve kterém hrají roli politická moc tříd, rozdělování národního produktu a jeho dopad na akumulaci kapitálu. Ta je považována za hlavní motor zvyšování bohatství národů.

V ekonomii hlavního proudu se obvykle používá definice, kterou formuloval anglický ekonom Lionel Robbins v knize „Essay on the Nature and Significance of Economic Science“ z roku 1932. Volně řečeno je ekonomie věda, která se zabývá zkoumáním racionálních akcí. Racionální akce má smysl pouze u jednotlivců, nikoliv sociálních struktur. Obvyklá situace je ta, že jednotlivec sleduje řadu různých cílů a může je dosáhnout různými kombinacemi prostředků, které má v omezené míře k dispozici. Abychom oddělili ekonomii od ostatních sociálních věd, můžeme říci, že se jedná o ty akce, ve kterých hrají roli peníze.

Co vedlo k přechodu od prvního způsobu ke druhému? Neoklasická ekonomie rozvíjená po marginalistické revoluci je postavena na metodologickém individualismu. Aby se jasněji oddělila od klasické politické ekonomie, bylo přirozené přejít od definice s holistickými prvky - politická moc tříd - k definici, která je postavena na racionálním chování jednotlivců. Není pro ni přirozené používat definici, která je založena na metodologickém holismu.

Druhá definice vede ekonomii k tomu, aby se stala tzv. imperiální vědou. Vzhledem k tomu, že ostatní sociální vědy také využívají metodologického individualismu - i když v menší míře než ekonomie hlavního proudu - a tedy vysvětlují společenské jevy pomocí racionálního chování jednotlivců a taky vzhledem k tomu, že peníze a moc jsou přítomny ve většině společenských vztahů, okupuje ekonomie i oblasti, které byly tradičně doménou jiných sociálních věd. Např. Gary Becker, nositel Nobelovy ceny za ekonomii, zkoumal pomocí racionálního porovnávání nákladů a výnosů vztahy rodinné a náboženské. Označení imperiální věda je spíš pejorativní a používané ze zřejmých důvodů zejména představiteli jiných sociálních věd než ekonomie.

Definice ekonomie Lionela Robbinse vznikla i na základě myšlenek rakouské ekonomické školy. Její představitel Ludwig von Mises je rozvinul do návrhu jiné klasifikace sociál-

ních a humanitních věd než na jakou jsme zvyklí. Vše, co se týká minulých lidských akcí a jejich společenských projevů je historie. Vše co se týká budoucích lidských akcí je praxeologie. Důležité je rozlišení akce od pouhého jednání - akce je účelová a směřuje vědomě k určitému cíli. Jednání může být i neúčelové, pokud účelovost chápeme jako směřování k cíli. Katalaxie je pak ta část praxeologie, která se týká těch akcí, ve kterých jsou přítomny peníze. Čili katalaxie je vlastně ekonomie definovaná jako u Robbinse.

Stručné dějiny kapitalismu (podle knihy Ha- Joon Chang: Economics-The User's Guide)

1500 - 1820 Počátky kapitalismu: Růst příjmu na hlavu v západní Evropě 0,14 procent ročně zůstává v podstatě stejný jako v období 1000 – 1500 (0,12 procent). Ovšem ve Velké Británii a Nizozemí je zřetelná akcelerace růstu zejména v textilním odvětví a výrobě oceli, což se přenáší do růstu důchodu na hlavu 0,27 (resp. 0,28) procent. Rozvíjí se věda, nové technologie a ekonomické instituce – např. společnost s ručením omezeným. Začíná koloniální expanze. Důležitou roli přitom mají obchodní společnosti – např. Východoindická společnost fakticky zajišťovala britskou vládu v Indii až do roku 1858.

1820 - 1870 Průmyslová revoluce: Růst příjmu na hlavu v západní Evropě 1 procento za rok. Životní úroveň mnohých klesla: Očekávaná doba dožití v některých oblastech Manchesteru byla 17 let, pracovní doba 80 hodin týdně. Začíná se rozvíjet dělnické hnutí – luddité, utopičtí socialisté, marxisté. Velká Británie přechází z protekcionistické politiky k podpoře volného obchodu, USA jsou silně protekcionistické. Velká Británie prosazuje volný obchod i násilnými prostředky, uzavírá smlouvy (1810 – 1820 jihoamerické země, Čína 1842, 1820 – 1850 Otomanská říše, Persie, Siam, Japonsko), které zbavují země celní autonomie (možnosti stanovit si svá vlastní cla).

1870 – 1918 Zlatý věk liberalismu: Rozvoj systémů masové produkce. Růst příjmu na hlavu v západní Evropě akceleruje na 1,3 procenta za rok. Věk elektřiny a rozvoj chemie. Vznik velkých korporací, úpadkového práva, centrální banky (1844 Bank of England začíná sloužit jako věřitel poslední instance), státu blahobytu, pracovního práva atd. Liberalismu je ovšem v různých zemích různě omezovan. Zlatý věk končí 1. světovou válkou 1914 – 1918.

1918 – 1945 Období vření: Socialistický systém se stává konkurentem kapitalistického systému po revoluci v Rusku a vzniku Sovětského svazu (SSSR). Růst příjmu na hlavu v SSSR mezi lety 1928 a 1938 se odhaduje 5 procent, v ostatních zemích je to obvykle mezi 1 a 2 procenty. V roce 1929 začíná Velká deprese, se kterou přichází soumrak liberalismu a vážné snahy o reformu kapitalismu. Franklin Delano Roosevelt a „New Deal“. Švédsko zavádí daň z příjmu v roce 1932 (ve Velké Británii byla zavedena v roce 1842 a v USA 1913) a rozšiřuje „stát blahobytu“ (např. 1934 zavádí pojištění v nezaměstnanosti). Období končí kataklyzmatem 2. světové války.

1945 – 1973 Zlatý věk kapitalismu: Růst příjmu na hlavu v západní Evropě mezi lety 1950 a 1973 je 4,1 procenta (USA 2,5 procenta, Západní Německo 5 procent, Japonsko 8,1 procenta). Nízká nezaměstnanost, nízká inflace, vysoká finanční stabilita. 1944 Bretton Wood-ské instituce: IMF a IBRD (známější jako World Bank). GATT vznikl 1947, později přejmenován na WTO. Začíná proces evropské integrace. V mnoha evropských zemích rozvoj státem vlastněných firem (SOE state-owned enterprises), rozvoj státu blahobytu a rozvoj různých metod regulace včetně indikativního plánování. Mnohé bývalé kolonie či závislé země nastupují cestu ekonomického rozvoje, některé se stávají „hospodářskými zázraky“. Některé země zavádějí socialistický systém.

1973 – 1979 Meziobdobí: Krize Bretton Wood-ských institucí a dvě ropné krize (1973 a 1979). Růst důchodu na hlavu v západní Evropě klesá na cca 2 procenta (po roce 1980 se ustaluje na cca 1,8 procenta), nezaměstnanost je kolem 4 procent. Projevuje se fenomén stagflace: hospodářský růst stagnuje a inflace stoupá.

Po roce 1980: Nástup neoliberalismu. Margaret Thatcher ve Velké Británii a Ronald Reagan v USA. Ekonomie nabídkové strany, [trickle-down economics](#). Prudké zvýšení úrokových měr s cílem snížit inflaci zvýšilo finanční náklady mnoha firem tak, že zkrachovaly (např. vznik tzv. „[Rezavého pásu](#)“). Finanční deregulace v USA, následuje vlna tzv. nepřátelských převzetí, mnohé s cílem prodat co se dá a firmu zlikvidovat. Firmy se brání zvyšováním účetního zisku na úkor investic a mzdových nákladů. Dluhová krize a průmyslová revoluce ve „třetím světě“. Rozpad socialistického bloku. Fukuyama a Konec historie. Globalizace. 1997 Asijská finanční krize, 1999 konec separace komerčního a investičního bankovníctví v USA (zavedena 1933 Glass-Steagall Act-em), 2000 „dot.com bublina“. Pak do 2008 období Velkého umírnění (Great Moderation). 2008 Globální finanční krize. Fenomén Číny. Je období po roce 2008 ztracená dekáda?

Projevuje se v něm postmoderní situace?

Cvičení: Racionální chování

- analýza nákladů a výnosů – hlavní nástrahy iracionality (podle učebnice R. Fran-
ka : „Mikroekonomie a chování“)
  - ignorování nákladů příležitosti
Aplikace: Mám studovat na UK FSV nebo jít pracovat?
  - zahrnutí utopených nákladů
Aplikace: Má jet tříčlenná skupina z Prahy do Vsetína autem či
vlakem?
  - měření nákladů a výnosů jako poměrů, ne jako částek
Aplikace: Mám jet tramvají ze Žižkova do obchodu na Václaváku,
abych ušetřil 100 Kč při 200Kč nákupu? Mám jet tramvají ze Žiž-
kova do obchodu na Václaváku, abych ušetřil 100 Kč při 2000Kč
nákupu?
  - chybné porozumění rozdílu mezi průměrným a mezním
Aplikace: Mám malou půjčovnu lodiček na Vltavě. Když mám tři
lodičky, mám si pořídit ještě čtvrtou? Jaký je optimální počet lodiček?

Předpokládejme konstantní mezní náklady na další lodičku na den 1000,-Kč

Počet lodiček	Celkový denní výnos	Průměrný denní výnos na lodičku	Mezní denní výnos na lodičku
0	0	0	3000
1	3000	3000	1800
2	4800	2400	1200
3	6000	2000	400
4	6400	1600	

Další doporučené informační zdroje

Chronologie ekonomického myšlení:

https://cs.wikipedia.org/wiki/Chronologie_ekonomick%C3%A9ho_my%C5%A1len%C3%AD

Heterodoxní ekonomie: https://cs.wikipedia.org/wiki/Heterodoxn%C3%AD_ekonomie